

Rätten till personlig assistans FUB:s ställningstaganden och pågående arbete

Bakgrund

LSS-utredningen startade i maj 2016 och lämnade sitt betänkande den 10 januari 2019. FUB var mycket kritiskt till utredningsdirektiven och de slutliga förslagen, som innebar allvarliga försämringar framför allt för insatsen personlig assistans. FUB föreslog tillsammans med den samlade funktionsrättsrörelsen att utredningen skulle kastas i papperskorgen.

När regeringen ändå beslutade att skicka ut utredningen på remiss i juni i år, framgick det i instruktionerna (s.k. remissmissivet) att utredningens förslag om personlig assistans och assistansersättning inte ska tas med i remissvaret då de inte längre är aktuella:

”Sedan betänkandet avlämnades har en sakpolitisk överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna, träffats, Januariavtalet.

Remissinstanserna ombeds nu avlämna synpunkter på betänkandet SOU 2018: 88, men med vetskap om innehållet i Januariavtalet.

Januariavtalet har en punkt som delvis överlappar betänkandets område, Denna punkt lyder:

64. Säkerställ att den personliga assistansen och assistansersättningen präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Alla som har rätt till stöd ska få det. Rätt till assistans för egenvård, inklusive andning och sondmatning, ska återställas (Förslag kommer i den sittande utredningen). Rätten till assistans för behov av tillsyn ska stärkas.

Definitionen av normalt föräldraansvar ska smalnas av. Tillsätt en "NY Assistansutredning för att säkra detta. (Utredning 2019. -Ny lagstiftning från 2021). Utred också frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen. (Utredning 2021. Eventuell ny lagstiftning under nästa mandatperiod).”

Vad har hänt med punkt #64 i januariavtalet?

Personlig assistans för andning och sondmatning

Under 2019 skickade Socialdepartementet ut två departementspromemorior, angående personlig assistans för andning och sondmatning, på remiss.

I april 2019 skrev FUB ett remissyttrande över promemorian *Behov av hjälp med andning och sondmatning* (S2019/00767/FST). I yttrandet skrev vi bl.a. att ”Det bör vara självklart att andning och alla former av intagande av föda utgör grundläggande behov. FUB tillstyrker därför att andning anges som grundläggande behov i lagtext.”¹ Men FUB ville se tydliggöranden i lagtext, för att säkerställa att samtliga moment av sondmatning utgör grundläggande behov.

I promemorian *Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning* (S2019/04168/FST) föreslås att samtliga hjälpmoment ska vara assistansgrundande när det gäller hjälp med andning och sondmatning. Vidare föreslås

¹ [FUB:s remissvar över promemorian Behov av hjälp med andning och sondmatning](#)

att hjälpbehov som ryms inom det normala föräldraansvaret ska kunna ge rätt till personlig assistans när det gäller andning och sondmatning. FUB välkomnade förslagen men konstaterade att lagändringarna inte är tillräckliga för att motverka den omfattande försämring som skett för personer som har behov av personlig assistans.

Behovsbedömningen för att beviljas personlig assistans behöver förändras i grunden och utgå från individens behov och rätten till självbestämmande. FUB lyfte också behovet av att säkerställa personlig assistans för personer som har epilepsi och att inte återinföra tvåårsomprövningarna.²

Den 1 juli 2020 trädde lagändringen i kraft, som innebär att samtliga hjälpmoment vid andning och sondmatning ska vara assistansgrundande.

Nuläget

Även om utredningens förslag om personlig assistans och assistansersättning inte tas med i FUB:s remissvar, vill vi ändå betona i samband med överlämning av remissvaret **att FUB motsätter sig starkt LSS-utredningens samtliga förslag som innebär en inskränkning av rätten till personlig assistans.**

Utredningen föreslår försämrade rättigheter för barn och personer som har behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personen med funktionsnedsättning, det så kallade femte grundläggande behovet. Utredningen föreslår dessutom en 15-timmars schablon för övriga behov samt begränsningar av rätten till dubbel assistans.

Givetvis förkastar FUB samtliga av dessa förslag om personlig assistans och assistansersättning och vi ställer oss bakom Funktionsrätt Sveriges yttrande:

”Insatsen personlig assistans är för många med stora stödbehov en mycket träffsäker och kvalitativ insats. Personlig assistans kan tillgodose komplexa och mångsidiga behov i en sammanhållen insats, som är komplicerade att tillgodose på andra sätt. Insatsen ger den enskilde möjlighet att vara huvudperson i sitt eget liv.

Rätt utformad är den personliga assistansen en överlägset kostnadseffektiv insats vid komplexa behov, eftersom den tillgodoser de individuella behoven för den enskilde, varken mer eller mindre. Den politiska ambitionen borde vara att fördjupa, utveckla och bredda den personliga assistansen att rymma fler stödbehov än idag. Både för en högre livskvalitet och enklare vardag för den enskilde, men också för stora samhällsekonomiska besparingar för stödsatser som nu vältrats över på annat ansvar.

Vi avstyrker utredningens samtliga förslag kring personlig assistans.”³

Pågående och framtida arbete

Den statliga utredningen *Stärkt rätt till personlig assistans för stöd vid egenvård, vid tillsyn samt för barn* (Dir. 2020:3) startade under 2020 och ska (enligt tilläggsdirektiv) redovisas den 24 maj 2021. Enligt direktiven ska utredaren:

- Se över möjligheten att stärka rätten till personlig assistans för stöd vid egenvårdsinsatser.

² [FUB:s remissvar över promemorian Personlig assistans för samtliga hjälpbehov som avser andning och sondmatning](#)

³ [Funktionsrätt Sveriges yttrande över LSS-utredningen](#)

- Analysera och ge förslag på hur rätten till personlig assistans för behov av hjälp med tillsyn kan stärkas.
- Göra en översyn av hur föräldraansvaret vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans kan smaldas av.

FUB har träffat utredningen och lyft vikten av att skydda rätten till assistans för de grundläggande behoven kommunikation och annan hjälp som förutsätter ingående kunskap. FUB ser allt för många exempel där de två grundläggande behoven inte ges samma tyngd som fysiska och praktiska behov i bedömningen av rätt till assistans. Möjligheten att kommunicera och en pålitlig relation med sina personliga assistenter är helt nödvändigt för att säkerställa grundläggande mänskliga rättigheter för personer med flerfunktionsnedsättning och omfattande intellektuella funktionsnedsättningar.

FUB har också delgett utredningen vår rapport "Föräldraansvar till barn med funktionsnedsättningar"⁴, skriven av juristen och forskaren Monica Larsson. Syftet med rapporten är att visa att bedömningar av föräldrars ansvar ofta är oförutsebara och rättsosäkra. Genom rapporten vill FUB komplettera LSS-utredningens uppdrag att analysera vårdnadshavares ansvar vid bedömningen av behovet av personlig assistans. Bedömningen av föräldraansvaret påverkar beslut kring flera LSS-insatser som är centrala för FUB:s medlemmar.

FUB vill se konkreta förslag som både motverkar den försämring som skett inom personlig assistans och stärker insatsen. Behovsbedömningen för att beviljas personlig assistans behöver förändras i grunden och utgå från individens behov och rätten till självbestämmande.

Kvarvarande assistansutredning enligt januariöverenskommelsen

Frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen ska enligt # 64 i januariöverenskommelsen utredas. En utredning ska starta under 2021 och en eventuell ny lagstiftning ska finnas på plats under nästa mandatperiod.

Läs gärna mer om vårt LSS arbete

FUB genomförde under 2017 fem temadagar om LSS. Syftet med temadagarna var att kunna förmedla medlemmarnas erfarenheter av de tio LSS-insatserna till utredningen. Resultatet blev rapporten "500 röster om LSS". Rapporten ligger till grund för FUB:s remissvar och påverkansarbete gentemot den ursprungliga LSS-utredningen samt de utredningar som särskilt avser insatsen personlig assistans.

⁴ [FUB:s rapport Föräldraansvar till barn med funktionsnedsättningar, 2018](#)